

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 15/2010 vp

Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2009

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 20 päivänä huhtikuuta 2010 lähettänyt hallituksen toimenpidekertomuksen vuodelta 2009 (K 5/2010 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan ja ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevilta osilta ulkoasiainvaliokuntaan sekä samalla määrännyt, että muiden erikoisvaliokuntien on annettava asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalle.

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muut erikoisvaliokunnat kuin ulkoasiainvaliokunta ovat an-

taneet asiasta lausunnon. Lausunnot (VaVL 4/2010 vp, TrVL 4/2010 vp, HaVL 17/2010 vp, LaVL 9/2010 vp, LiVL 9/2010 vp, MmVL 11/2010 vp, PuVL 5/2010 vp, SiVL 10/2010 vp, StVL 6/2010 vp, TaVL 14/2010 vp, TuVL 2/2010 vp, TyVL 12/2010 vp ja YmVL 13/2010 vp) ovat tämän mietinnön liitteinä.

Viitetieto

Ulkoasiainvaliokunta on antanut asiasta mietinnön ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevilta osin (UaVM 13/2010 vp).

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Eduskunnan kannanottojen käsittely

Erikoisvaliokuntakäsittelyn tarkoitus

Hallituksen toimenpidekertomus on kolmiosainen. Ensimmäisenä on yleinen osa, jossa on lyhyt selostus hallituksen ohjelman toimeenpanosta ja hallituksen EU-politiikasta sekä yleiskatsaus kunkin ministeriön toimintaan. Toisen osan muodostaa ulko- ja turvallisuuspoliittinen katsaus. Kolmannessa osassa selostetaan ministeriöittäin hallituksen toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta.

Vuoden 2000 eduskunnan työjärjestyksessä säilytettiin hallituksen toimenpidekertomuksen

erityisasema, jonka mukaan kaksi valiokuntaa, perustuslakivaliokunta ja ulkoasiainvaliokunta, laativat kumpikin mietinnön täysistunnolle kertomuksen johdosta. Työjärjestyksen 32 §:n 4 momentin perusteella ulkoasiainvaliokunta käsittelee kertomuksen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevilta ja perustuslakivaliokunta muilta osin. Muut pysyvät erikoisvaliokunnat antavat eduskunnan päätöksen perusteella kertomuksesta lausuntonsa perustuslakivaliokunnalle (PNE 1/1999 vp, s. 20/I).

Lausuntomenettelyllä on eri tarkoituksia. Valiokunnat voivat lausuntomenettelyn avulla arvioida hallituksen toimintaa kertomusvuoden aikana valiokunnan toimialalla. Toimenpidekertomuksen käsittelyssä erikoisvaliokunnat voivat lisäksi vakiintuneena pidetyn käytännön perus-

teella ottaa esille oman toimialansa erityistee-
moja, joiden käsittelemistä ne ovat syystä tai toi-
sesta pitäneet tarpeellisenä. Kullekin valiokun-
nalle tarjoutuu myös mahdollisuus ottaa kantaa
hallituksen toimenpiteisiin valiokunnan mietin-
nössään ehdottamien, eduskunnan hyväksymien
lausumien johdosta. Toimenpidekertomuksessa
esimerkiksi selostetaan niitä toimenpiteitä, joi-
hin asianomaisissa ministeriöissä on ryhdytty
lausumien johdosta, tai myös syyt siihen ilmoit-
taen ehdotetaan, ettei jokin lausuma anna aihet-
ta enää toimenpiteisiin hallituksen taholta. Eri-
koisvaliokuntien tehtävänä kertomusta käsitel-
lessään on arvioida toimialansa osalta, voidaan-
ko hallituksen kanta hyväksyä. Tämän eduskun-
nan lausumiin kohdistuvan seurantatehtävän
hoitaminen on perustuslakivaliokunnan käsityk-
sen mukaan kullekin valiokunnalle kuuluva vä-
himmäisvaatimus hallituksen kertomusta käsi-
teltäessä.

Perustuslakivaliokunnan mietintöihin pohjau- tavat lausumat

*Lainsäädännön asiakirjajärjestelmän yhteenso-
vittaminen.* Eduskunta hyväksyi vuoden 2008
hallituksen toimenpidekertomuksen johdosta pe-
rustuslakivaliokunnan mietinnön mukaisen kan-
nanoton, jossa edellytettiin, että hallitus ryhtyy
toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että halli-
tuksen esitysten painetut ja sähköiset versiot
ovat samansisältöisiä ja että sähköisiä versioita
voidaan käyttää valiokunta-asiakirjoissa sekä
eduskunnan vastausten laadinnassa. Lisäksi
eduskunta edellytti, että hallitus antaa asiasta
selvityksen perustuslakivaliokunnalle vuoden
2010 loppuun mennessä.

Valtioneuvoston kanslia on toimittanut perus-
tuslakivaliokunnalle lausumassa edellytetyn sel-
vityksen 31 päivänä joulukuuta 2010. Sen mu-
kaan valtioneuvoston kanslia asetti esiselvitys-
työn jälkeen 15 päivänä kesäkuuta 2010 hank-
keen, jonka tehtävänä on uudistaa valtioneuvos-
ton päätösasiakirjojen tuotantotapa siten, että
asiakirjat laaditaan ja käsitellään työvälineellä,
joka tukee asiakirjojen eheää siirtoa organisaat-
tiosta ja tietojärjestelmästä toiseen. Asiakirjat
laaditaan työvälineellä ministeriöiden ja edus-

kunnan yhdessä määrittelemien asiakirjan ra-
kenteiden mukaisiksi. Rakenteinen asiakirjojen
valmistelu edistää käytännössä sähköisten työ-
välineiden yhteentoimivuutta ja asiakirjojen jul-
kaisemista eri muodoissa. Työväline on tarkoi-
tus ottaa käyttöön ministeriöissä vuoden 2012
alkupuolella.

Valiokunta pitää tehtyjä toimenpiteitä myön-
teisinä. Mainittu lausuma on kuitenkin edelleen
tarpeellinen, ja se tulee säilyttää hallituksen toi-
menpidekertomuksessa.

Muut vuoden 2008 hallituksen toimenpidekerto- muksen johdosta hyväksytyt lausumat.

Edus-
kunta hyväksyi kertomuksen johdosta myös kak-
si muuta perustuslakivaliokunnan ehdottamaa
lausumaa. Ensimmäisessä lausumassa edellytet-
tiin, että hallitus laatii kokonaissuunnitelman
esitutkinnan, syyteharkinnan ja oikeudenkäyn-
tien joutuisuuden parantamiseksi. Toisessa edel-
lytettiin, että hallitus ryhtyy tehostettuihin toi-
menpiteisiin saamen kielen elvyttämiseksi ja
kiinnittää erityistä huomiota uhanalaisten ina-
rinsaamen ja koltansaamen säilymisen turvaa-
miseen.

Näihin lausumiin hallitus ei ehtinyt aikatau-
lustyistä johtuen vastata vuoden 2009 toimenpi-
dekertomuksen yhteydessä. Vastaukset sisälty-
vät valiokunnan saaman tiedon mukaan hallituk-
sen toimenpidekertomukseen vuodelta 2010.
Lausumat ovat edelleen tarpeellisia.

Valiokunta toteaa, että oikeusministeriö ja si-
säasiainministeriö asettivat kesäkuussa 2010
työryhmän laatimaan mietintöä eduskunnan
edellyttämän kokonaissuunnitelman pohjaksi.
Työryhmän mietintö (Oikeusministeriön julkai-
su, Mietintöjä ja lausuntoja 87/2010: Oikeuspro-
sessin pitkittymisen estyminen) valmistui
13 päivänä joulukuuta 2010. Työryhmän mietin-
nössä käsitellään oikeudenkäyntien viivästymis-
sen syitä ja vireillä olevia toimenpiteitä viivästy-
misen ehkäisemiseksi sekä tehdään uusia ehdo-
tuksia, joilla viivästymisiä voitaisiin ehkäistä.
Mietinnön lopussa on suunnitelma, jossa esite-
tään työryhmän ehdotukset, vastuu toteuttami-
sesta, aikataulu sekä ehdotuksen merkitys rikos-
prosessin viivästymisen ehkäisemisessä.

Perustuslakivaliokunta pitää suunnitelman pikaista laatimista erittäin myönteisenä merkinä siitä, että oikeudenkäyntien viivästymisten aiheuttamiin ongelmiin on hallituksen piirissä suhtauduttu vakavasti ja samalla on pyritty kokonaisvaltaiseen lähestymistapaan niiden ehkäisemiseksi. Suunnitelman ja myös aikaisemmissa työryhmissä ehdotettujen toimenpiteiden toteutumista on syytä jatkossakin seurata. Valiokunta yhtyy siihen mietinnössä esitettyyn kantaan, että myös siviiliprosessiin ja hallintoprosessiin liittyviä viivästysten syitä selvitetään ja ryhdytään toimenpiteisiin niiden ehkäisemiseksi.

Myönteisenä esimerkkinä asioiden käsittelyajkojen seurannasta valiokunta nostaa esiin syytätajälaitoksen tilastotietokannan, joka tuottaa ajantasaista tietoa syyteharkinnassa olevien asioiden käsittelyajoista.

Eduskuntavaalien suhteellisuus. Hallituksen esitykseen HE 1/1998 vp liitetty lausuma koskee suhteellisuuden toteutumisessa eduskuntavaaleissa olevien ongelmien selvittämistä ja vaalilainsäädännön muutosten valmistelua tarvittaessa suhteellisuuden vahvistamiseksi ja poliittisen kentän pirstoutumisen ehkäisemiseksi. Hallituksen vaalilakiesityksen (HE 48/1998 vp) johdosta hyväksyttiin samanlainen lausuma.

Perustuslakivaliokunta totesi mietinnössään hallituksen toimenpidekertomuksesta vuodelta 2007, että hallituksen tekemät toimenpiteet eduskunnan lausumien johdosta ovat lähtökohdaisesti riittäviä ja lausumat voidaan poistaa (PeVM 5/2008 vp, s. 3/I). Valiokunta uudisti kannanottonsa vuoden 2008 toimenpidekertomusta käsitellessään, mutta piti kuitenkin edelleen tarpeellisenä, että hallitus selostaa toimenpidekertomuksen I osassa vaalilainsäädännön uudistamiseen liittyviä jatkotoimia (PeVM 1/2010 vp, s. 2/II).

Hallitus antoi 5 päivänä maaliskuuta 2010 eduskunnalle hallituksen esityksen laeiksi Suomen perustuslain 25 §:n, vaalilain ja puoluelain

muuttamisesta (HE 7/2010 vp). Esityksen tavoitteena on uudistaa eduskuntavaalijärjestelmää siten, että suhteellinen vaalitapa toteutuu mahdollisimman hyvin ja yhtäläisesti eri puolilla maata. Perustuslakivaliokunta on antanut asiasta mietinnön 23 päivänä helmikuuta 2011 (PeVM 11/2010 vp). Koska lakiehdotusten toteutumisesta ei toistaiseksi ole varmuutta, on jatkotoimia edelleen syytä käsitellä toimenpidekertomuksessa.

Erikoisvaliokuntien lausunnot

Erikoisvaliokunnat ovat perustuslakivaliokunnalle antamissaan lausunnoissa yleensä arvioineet toimialansa osalta eduskunnan aikaisempia lausumia. Joissakin lausunnoissa on lisäksi käsitelty erityisteemoja. Perustuslakivaliokunta ei ole käsitellyt yksityiskohtaisesti erikoisvaliokuntien lausumista esittämiä näkökohtia.

Muita seikkoja

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on antanut Suomea vastaan useita sananvapaustuomioita. Valtioneuvoston on valiokunnan mielestä syytä tehdä kokonaisarvio sananvapauden toteutumisesta Suomessa, mukaan lukien, missä laajuudessa sananvapauden käyttöä koskevia asioita on pidettävä rikosasioina.

Perustuslakivaliokunnan käsiteltävänä oli tämän vuoden valtiopäivillä valtioneuvoston oikeuskanslerin ilmoituksella vireille tullut ns. ministerivastuuasia. Tässä yhteydessä heräsi keskustelua myös valtakunnanoikeuden asemasta suomalaisessa tuomioistuinjärjestelmässä ja kyseisen erityistuomioistuimen tarkoituksenmukaisuudesta. Valiokunta huomauttaa, että valtakunnanoikeus on kokoontunut lähes sadan vuoden aikana vain neljä kertaa. Perustuslakivaliokunnan mielestä onkin aiheellista sopivassa yhteydessä arvioida, onko tämäntyyppinen erityistuomioistuin jatkossa lainkaan tarpeellinen.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kannanoton,

että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta, mutta eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa

asianmukaisesti huomioon sekä tähän mietintöön että liitteinä oleviin lausuntoihin sisältyvät sellaiset eduskunnan aikaisempia lausumia koskevat huomautukset ja muita seikkoja koskevat lausumat, jotka kohdistuvat hallitukseen.

Helsingissä 9 päivänä maaliskuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Kimmo Sasi /kok
vpj. Jacob Söderman /sd
jäs. Kari Kärkkäinen /kd
Elisabeth Naclér /r
Ville Niinistö /vihr
Mikaela Nylander /r
Johanna Ojala-Niemelä /sd

Veijo Puhjo /vas
Tuulikki Ukkola /kok
Antti Vuolanne /sd
vjäs. Johannes Koskinen /sd
Raimo Piirainen /sd
Seppo Särkiniemi /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Petri Helander.